

Arbetsförmedlingen fullgör inte sin kontroll av arbetssökande som deltar i insatser hos leverantörer

Leverantörer som utför arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av Arbetsförmedlingen skickar inte in alla avvikelserapporter till Arbetsförmedlingen som de är skyldiga till och löper liten risk att upptäckas då Arbetsförmedlingen inte fullgör sin kontroll. Vissa leverantörer har till och med inte skickat in någon avvikelserapport alls under de senaste två åren.

Det här är en kort version av rapport 2024:12 från Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). Rapporten publicerades den 13 december 2024 och är en redovisning av ett uppdrag från regeringen att analysera och bedöma hur Arbetsförmedlingen fullgör sitt kontrolluppdrag avseende arbetssökande som deltar i insatser hos leverantörer som utför arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av Arbetsförmedlingen.

Leverantörerna ska skicka in avvikelserapporter

Under 2023 deltog cirka 74 500 personer i genomsnitt per månad i insatser hos leverantörer där Rusta och matcha 2, en matchningstjänst som Arbetsförmedlingen upphandlat, är den vanligaste insatsen. För att Arbetsförmedlingen ska försäkra sig om att deltagarna uppfyller villkoren för ersättning under tiden för insatsen har leverantörerna krav på sig att skicka avvikelserapporter så fort en deltagare gör något som kan påverka deras rätt till ersättning.

Om leverantörerna inte skickar in alla avvikelserapporter som de borde kan det leda till att pengar betalas ut som deltagaren eller leverantören inte har rätt till och att systemet inte blir rättssäkert.

Leverantörer skickar inte alla avvikelserapporter som de borde

Inför att avtalet med leverantören skrivs får leverantören en genomgång av Arbetsförmedlingen där de bland annat får information om i vilka situationer de förväntas avvikelserapportera. Granskningen visar att leverantörerna vet när och hur de ska skicka, men trots det händer det ibland att de inte gör det. Anledningar till att leverantörerna avstått från att avvikelserapportera är bland annat den mänskliga faktorn, att de inte velat förstöra relationen med deltagaren, eller att de blivit påverkade av hot från deltagaren. Några leverantörer beskriver situationer som tyder på att de gjort egna bedömningar av om det funnits godtagbara skäl för frånvaron. Det tyder på att leverantörer i viss utsträckning ägnar sig åt otillåten myndighetsutövning.

En avvikelserapport ska skickas så snart som möjligt om en arbetssökande:

- avvisar en erbjuden aktivitet inom insatsen,
- är frånvarande från insatsen,
- tackar nej till ett erbjudet arbete eller orsakar att en anställning inte kommer till stånd,
- inte kan tillgodogöra sig insatsen på ett tillfredsställande sätt, eller missköter sig eller stör verksamheten.

10 § AFFS 2023:1

Brister i avvikelserrapporteringen leder sällan till konsekvenser för leverantörerna

Alla medarbetare på Arbetsförmedlingen ska registrera klagomål om de har anledning att tro att något inte stämmer i leverantörens verksamhet. Klagomålen utreds av Arbetsförmedlingen men brister i avvikelserrapportering leder sällan till några konsekvenser för leverantörerna. Anledningen till det är enligt Arbetsförmedlingen att det är svårt att utreda ärenden och att de därför har prioriterat bort att följa upp klagomål om leverantörernas avvikelserrapportering.

Svårigheterna handlar dels om att bedöma om leverantörens brister i avvikelserrapporteringen är systematiska och därmed grund för vite enligt avtalen, dels om att brister är svåra att bevisa. Om Arbetsförmedlingen till exempel har fått en signal om att en arbetssökande varit frånvarande men leverantören uppger att hen har varit närvarande, är det svårt för Arbetsförmedlingen att bevisa motsatsen. Om inte brister leder till en konsekvens, finns det en risk att klagomål inte kommer att lämnas och att leverantörer som missköter avvikelserrapporteringen fortsätter att göra det.

Bara i ett fåtal fall har leverantörer fått ett vite med anledning av brister i avvikelserrapporteringen.

Det finns ingen systematisk uppföljning av avvikelserrapporteringen

Arbetsförmedlingen har i flera år arbetat på en statistikapplikation som är tänkt att vara huvudverktyget för en systematiserad kontroll över avvikelserrapporteringen hos leverantörerna. Den är fortfarande inte klar och Arbetsförmedlingen kan inte uppge när den kommer att bli det. Arbetsförmedlingen har heller inga andra verktyg eller arbetssätt som kan ersätta statistikapplikationen i väntan på att den blir färdig.

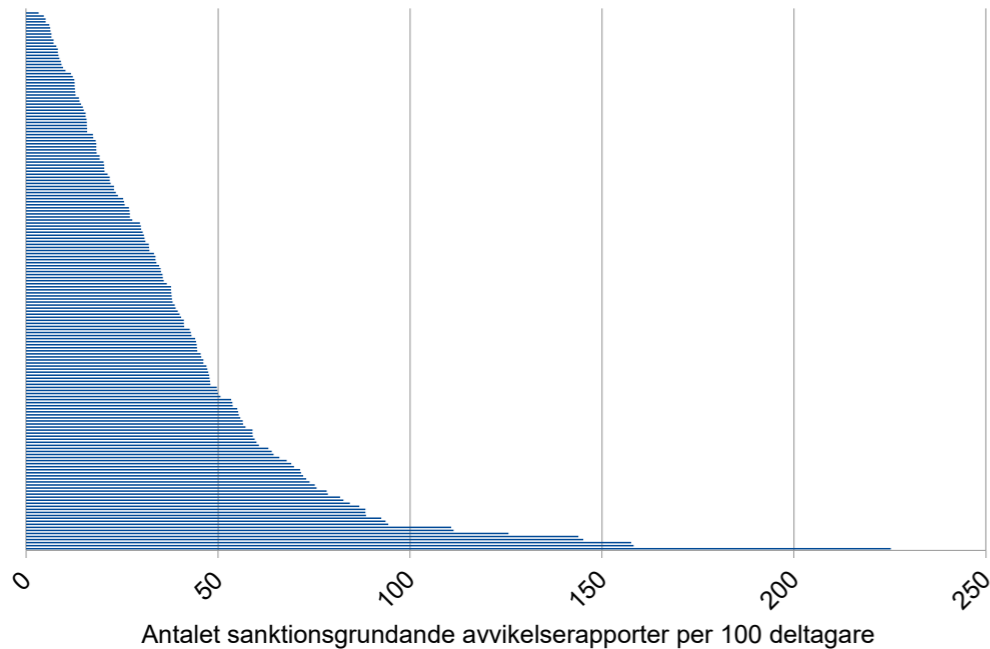
Granskningen kommer fram till att Arbetsförmedlingen behöver prioritera arbetet att systematiskt följa upp leverantörernas avvikelserrapportering, för att se till att alla leverantörer följer kravet på att skicka avvikelserrapporter.

Arbetsförmedlingen behöver prioritera arbetet att systematiskt följa upp leverantörernas avvikelserrapportering.

Stor variation i antal avvikelserapporter

Granskningen visar att det under 2023 fanns en stor variation i hur många avvikelserapporter som skickats av de olika leverantörerna av Rusta och matcha 2.

I genomsnitt skickade en leverantör med 50 eller fler deltagare cirka 42 sanktionsgrundande avvikelserapporter per 100 deltagare, men variationen i avvikelserapportering sträcker sig mellan 0 och 225 avvikelserapporter. Under 2023 fanns det 8 leverantörer som aldrig skickade någon avvikelserapport. Skillnaden i antalet avvikelserapporter mellan leverantörerna kan inte förklaras av sammansättningen av deltagare hos respektive leverantör.

Figuren ovan visar antalet sanktionsgrundande avvikelserapporter per 100 deltagare, som leverantörer med minst 50 deltagare i Rusta och matcha 2 skickade under 2023. Varje stapel motsvarar en leverantör.

Möjligheten att byta leverantör skapar utmaningar

Rusta och matcha 2 är upphandlad genom lagen om valfrihetssystem, vilket gör det möjligt för deltagare att byta leverantör om de inte känner sig nöjda. Denna valfrihet utnyttjas ibland av deltagare som hotar med att byta leverantör om leverantören skickar in den avvikelserapport de är skyldiga till. Det leder till att leverantörens villighet att "se mellan fingrarna" i avvikelserapporteringen har blivit en konkurrensfördel.

Enkäten som gjordes inom ramen för granskningen visar att 76 % av leverantörerna någon gång upplevt att arbetssökande bytt leverantör efter att de skickat avvikelserapporter. Det finns alltså en risk för snedvriden konkurrens då leverantörer som följer kraven i avtalen riskerar att förlora deltagare till leverantörer som inte följer avtalen.

//

Som leverantör förlorar vi deltagare eftersom de väljer att lämna oss och gå till andra leverantörer som inte skickar in avvikelserapporter...

...vi vet att de leverantörer som sköter sig och följer rutinerna blir tyvärr av med deltagare då det finns andra leverantörer som lovar att inte avvikelserapportera om de byter.

//

Källa: fritextsvar från IAF:s enkät till leverantörer

Rapport 2024:12 Arbetsförmedlingens kontroll av arbetssökande hos leverantörer finns att ladda ned på vår webbplats www.iaf.se